

KRONIKA

Konference Textil v muzeu

Brno, 4. – 5. červen 2019

Odborné setkání účastníků z řad pracovníků muzeí, galerií, památkových ústavů, vysokoškolských pracovišť a dalších odborníků věnujících se textilní problematice proběhlo ve dnech 4. – 5. června 2019. Konference Textil v muzeu se konala v přednáškovém sále Technického muzea v Brně. Letošní patnáctý ročník byl zaměřen na drobné textilní techniky v oblasti výšivky a krajky obecně označované jako ruční práce. Prezentované příspěvky se týkaly nejen vývoje technologie ruční práce či přínosu výrobců, tvůrců a výtvarníků, ale také významu ručních prací pro ženskou emancipaci nebo ekonomické role těchto technik v sociálně slabých regionech. Samozřejmě nechyběly prezentace představující aktuální nebo již proběhlé výstavy a zprávy z aktuálního dění v konzervátorských - restaurátorských ateliérech.

Zajímavý a velmi široký program na téma *Textilní ruční práce – zrcadlo ženského světa* byl zahájen přednáškou Veroniky Šulcové z Národního muzea. Příspěvek poukázal na možnost datování oděvů na základě identifikace výzdobných technik. Následně představila Ingrid Ondřejčková Soboslayová z Vysoké školy výtvarných umění v Bratislavě dílčí výsledky archeologického výzkumu konaného v letech 2008 – 2009 v Bazilice Sv. Egídia v Bardejove. Hlavním zájmem autorky se staly částečně dochované dámské a dívčí oděvy ze 17. století, které byly nalezeny v odkrytých hrobech. Samotná prezentace pak byla zaměřena zejména na krajkové části oděvů či doplňků. Byly představeny tři stěžejní fragmenty paličkované krajky z hedvábných a kovových nití z čelenky, hedvábného živůtku a ze sukně. Zástupce Národního památkového ústavu, ú. o. p. středních Čech Milan Jančo představil příspěvek s názvem *Textilní ruční práce žen pohledem mobiliárních fondů Národního památkového ústavu*. Příspěvek poukázal na mobiliář získaný na základě prezidentských dekretů z roku 1945. Majetek pocházející nejen ze zestátněných hradů a zámků, ale také honosných vil či bytů, je dnes cenným zdrojem informací každodenního života žen, jejich koníčků a umu. Autor příspěvku zmíněné doklady rozdělil do jednotlivých kategorií, a to na ikonografické (pohledy do dílen, interiérů dámských pokojů atd.) a na pomůcky a předměty spjaté s textilními a ručními pracemi (šicí stolky, šicí stroje, koše na šití a pletení, jehly, jehlice, vzorníky atd.). Aleš Brožek ze Severočeské vědecké knihovny a České vexilologické společnosti se zaměřil na rozmach spolkové činnosti v období od druhé poloviny 19. století do první poloviny 20. století, resp. na zadataelky a zhotovovatelky spolkových praporů. Autor poukázal především na fakt, že i když podniky na zhotovování praporů vedli muži, existovalo několik firem pod vedením žen. Jednou z významnějších byla firma Berty Mázlové, jejíž závod sídlil v pražském Karlíně. Následující přednáška byla věnována dekorativním technikám 16. a počátku 17. století. Veronika Pilná z Národního památkového ústavu, ú. o. p. v Plzni se zaměřila na období renesance a manýrismu, kdy se dekorativní techniky hojně využívaly. Zejména oděvy určené na neformálnější příležitosti, jako např. dvorské ceremonie, byly dekorativními technikami zcela pokryty. Publiku byly přiblíženy nejen jednotlivé druhy dekoračních technik, ale také tištěné vzory a předlohy. Autorka také předvedla několik ukázek vyšitých vzorů, které sama vyšivala podle dochovaných vzorníků. Markéta Grill Janatová z Uměleckoprůmyslového muzea v Praze poukázala na proměny podoby výšivky na liturgickém oděvu v období druhé poloviny 19. století. Výšivka v období historismu měla díky inspiraci starověkými, egyptskými, gotickými, renesančními či lidovými motivy specifickou podobu. Příspěvek Marie Kuldové z Národního památkového ústavu, ú. o. p. středních Čech byl zaměřen na vyšivačskou tvorbu členek šlechtických rodů. Kateřina Cichrová z Národního památkového ústavu, ú. p. s. České Budějovice prezentovala soubor luxusních výšivek z kovových vláken z českokrumlovské sbírky divadelních kostýmů a koňských postrojů. Předměty bohatě zdobené výšivkou z kovových nití byly prostředkem k reprezentaci svého majitele. Hojně se tento trend uplatňoval také na re-

prezentačních dopravních prostředcích. Autorka v příspěvku představila konkrétní předměty z pozůstalosti rodu Schwarzenbergů z 18. století. Z dochované kolekce byla vyzdvihnuta livrej z hedvábného sametu zdobená zlatou dracounovou výšivkou a slavnostní sedlo Josefa Adama ze Schwarzenbergu taktéž z hedvábného sametu zdobeného zlatými porty či dracounovou výšivkou. Závěr prezentace byl věnován pohledu do garderoby zámeckého divadla v Českém Krumlově. Následující tři přednášky se týkaly představení záslužné činnosti konkrétních osob. Maria Szadkowska z Muzea hlavního města Prahy poukázala na dlouholetou spolupráci mezi výtvarnicí Boženou Rothmayerovou Hornekovou a dcerou prezidenta T. G. Masaryka Alicí. Poté následoval příspěvek o Marii Baťové jako o sběratelce lidových výšivek, který přednesla Olga Méhešová z Muzea regionu Valašsko. Do třetice Soňa Krátká z Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě uvedla medailonek o Boženě Šmídové, absolventce Odborné školy pro ženská povolání v Broumově, jako o precizní zhotovitelce vzorníků a kreseb různého druhu. Jeden z nejnáročnějších výstavních počínů Uměleckoprůmyslového muzea v Praze představila sama autorka výstavy s názvem „Šílený hedvábník. Ziska a Lída Ascher: textil a móda“ Konstantina Hlaváčková. Přednáška nebyla pouhou pozvánkou na výstavu, ale zaznělo v ní i mnoho zajímavostí z příprav výstavy a především zmínka o navázání přátelské spolupráce se synem Ascherových žijícím v zahraničí. Alena Samohýlová taktéž z Uměleckoprůmyslového muzea prezentovala drobné pomůcky a strojky určené nejen pro domácí ruční práce. Kateřina Hrušková z Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou poukázala na rozsáhlý soubor oděvních doplňků, zejména na luxusní dámské kabelky zdobené tamburovanou výšivkou z perliček z období mezi lety 1965 – 2014. Techniku tamburované výšivky formou domácí práce přinesla do jablonecké bižuterní malovýroby Jarmila Hlavová. A i když tato technika byla po roce 1989 z podnikového portfolia vyjmuta, paní Hlavová v produkci pokračovala dál ve své pražské firmě MANUFA. Dnes je pokračovatelem této výrobní tradiční techniky firma Atlas Bijoux, která je posledním producentem tohoto sortimentu v regionu. Další příspěvek byl věnován často diskutované otázce v preventivní konzervaci, a to výběru vhodného obalového materiálu pro dlouhodobé uložení sbírkových předmětů. Markéta Škrdlantová z Vysoké školy chemicko-technologické v Praze ve své výzkumné práci zjišťovala vliv archivních lepenek s alkalickou rezervou na textilie z živočišných materiálů při dlouhodobém uložení. Cílem práce bylo zjistit, zda tyto lepenky mohou způsobit poškození živočišných vláken. Během průzkumu modelového vzorku nebyl prokázán negativní vliv lepenek na sledovaná vlákna. Výsledek potvrdil, že není nutná separace citlivého materiálu hedvábným papírem od lepenky. Kolegyně z Národního muzea se věnovaly problematice prezentování oděvů na výstavách a v expozicích. Bylo opět poukázáno na nevhodnost používání komerčně nabízených figurín a s tím spojenou špatnou interpretaci historických oděvů. V rámci příspěvku byla představena výroba figurín „na míru“ pomocí Polyam pěny. Na závěr prvního dne byla pro zájemce připravena komentovaná prohlídka výstavy *Počátky sportu v Brně*, kterou provázel autor Petr Nekuža.

Druhý den konference zahájil Pavel Kopeček z Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. V příspěvku přiblížil církevní dekorativní krajkové výrobky, které rozdělil do tří kategorií. V první kategorii se zaměřil na krajky a liturgické oblečení, v druhé na krajku a kališní prádlo a ve třetí pak na krajku a oltární plátna. Zejména poslední kategorii autor věnoval větší pozornost. Příspěvek Miroslavy Burianové z Národního muzea byl věnován sbírce galanterního zboží, které pochází z pozůstalosti Anny Plesingerové-Božinové. Talentovaná malířka a manželka prvorepublikového diplomata Miroslava Plesinger-Božinova si pořizovala galanterní zboží a drobnosti pro domácí krejčovství při svých cestách do Paříže, Haagu či Kodaně. Pozůstalost tak čítá na 1000 předmětů jako krajek, stuh, knoflíků, korálků, šicího náčiní, výšivek, límečků převážně z období 20. let 20. století. Júlia Marcinová z Katedry mediamatiky a kulturního dědictví UNIZA představila spolek Živena. Činnost žilinského spolku byla zaměřena nejen na ženy z nejnižší třídy, na jejich vzdělávání ve vaření, řízení domácnosti a výchově dětí, ale především na uchování slovenské lidové výšivky. Autorka neopomněla zmínit, že spolek vznikl v roce 1869 je v současné době nejstarším a stále činným. Poté následoval

průběhu výšivky, o které byl největší zájem v 60. a 70. letech 20. století. Mária Mizeráková z ÚLUV – Muzea ľudovej umeleckej výroby zachytila nejen technologický postup, různorodost motivů, období největší poptávky, ale také současnou situaci. Bílou výšivku na tylu patřící k technikám výzdoby oděvních součástí tradičního oděvu na Valašku prezentovala Lenka Drápalová z Národního muzea v přírodě, p. o. Širší uplatnění bílé výšivky je spojen s vlnou obnovy valašského kroje v období 20. let 20. století. V tomto období byla výšivka na jedné straně přijímána jako možná forma výzdoby lidového svátečního a obřadního oděvu, ovšem na straně druhé byla mnohými považována za úpadkovou náhrážku za tradiční bílou výšivku hotovenou na batistu. Prezentace byla doplněna také ukázkami předmětů zdobených výšivkou ze sbírky valašského muzea. Medailonek o Marii Schoberové, industriální učitelce typické prolamované výšivky v obci Zubří u Rožnova pod Radhoštěm, zazněl v příspěvku Aleny Křížové z Ústavu evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Rozsáhlý fond čítající na 4 000 kusů výšivkových tiskátek ze sbírky Muzea ve Šlapanicích byl představen v prezentaci Lucie Libichové z Muzea Brněnska. V příspěvku byly taktéž ukázány textilie, na kterých byly dohledány výšivky vyšívané ze vzorů sbírkových tiskátek. Barbora Svobodová z Muzea Brněnska se v příspěvku „Oddělení lidové výšivky a ženských ručních prací v Ivančickém muzeu“ zaměřila především na dobu vzniku muzea a na vybrané předměty pocházející z této doby. Veronika Provodovská z Muzea Jana Amose Komenského v Uherském Brodě poukázala na vznik webových stránek muzea, které získaly první místo na mezinárodní audiovizuální soutěži FAIMP 2018. Na webu *Řemeslo jak vyšíté* lze nalézt více než 70 návodů, jak vytvořit základní a ozdobné stehy i přesné postupy vyšívání ženských rukávců. Vše bylo podrobně zpracováno podle oděvů a vzorníků vyšívání ze sbírek muzea. V roce 2017 se konala v muzeu stejnojmenná výstava a taktéž byla vydána stejnojmenná publikace, která se zaměřuje především na krojovou oblast Uherskobrodská v období 19. století. Výzkum o historii krejčovských cechů v Českých zemích, který proběhl v rámci projektu GAČR v letech 2017 – 2019, představil Martin Šimša z Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici. Poslední dvě přednášky konference se týkaly současné tvorby. Ladislav Matuška představil brněnskou firmu FolklorStyl, jejíž módní tvorba je inspirována folklorem. Následující příspěvek brněnské výtvarnice Daniely Mikuláškové poukázal na současné české umělce, kteří si jako výtvarný prostředek zvolili médium nitě. V přednášce bylo možné zhlédnout několik posterů, přičemž nastíněná problematika mohla být na místě diskutována přímo s jejich autory. Mezi vystavenými postery bylo také nainstalováno několik ukávek z tvorby Daniely Mikuláškové.

Po oficiálním ukončení konference byla pro zájemce připravena prohlídka výstav v Moravském zemském muzeu. V Ditrichsteinském paláci na Zelném trhu se v rámci projektu 100. výročí vzniku samostatného Československa konaly tři výstavy, a to: Jak se poznávali: moravsko-slovenské vztahy v letech 1848 – 1919, Tradiční lidová kultura – výkladní skříň státu – vděčný symbol národa a Srpen 1968 mezi dějinnými osmičkami. Jednotlivými výstavami nás provázeli sami autoři Hana Dvořáková, Demeter Malaták a Zdeněk Fišer.

Martina Polomíková

Konference konzervátorů-restaurátorů

Rožnov pod Radhoštěm, 10. – 12. září 2019

Ve Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, které je součástí letos nově vzniklého Národního muzea v přírodě, se v Janíkově stodole v Dřevěném městečku konala každoroční Konference konzervátorů-restaurátorů. 28. ročník konference již tradičně pořádalo Metodické centrum konzervace Technického muzea v Brně ve spolupráci s Komisí konzervátorů-restaurátorů Asociace muzeí a galerií České republiky a Národním muzeem v přírodě. Na konferenci se pravidelně setkávají odborníci, kteří se různým způsobem podílejí na ochra-

ně předmětů kulturního dědictví, konzervátoři-restaurátoři, chemici, technologové, restaurátoři uměleckých děl, památkáři i zástupci dalších profesí působící v nejrůznějších institucích či soukromé sféře (letošního ročníku se zúčastnilo okolo tří set).

Úvodním slovem zahájili konferenci představitelé pořádajících institucí Ing. Jindřich Ondruš, generální ředitel Národního muzea v přírodě, Ing. Alena Selucká, náměstkyně ředitele Technického muzea v Brně pro Metodické centrum konzervace, Ing. Pavel Jirásek za Český výbor ICOM a na závěr Ing. Radim Holíš, starosta Rožnova pod Radhoštěm. Dopolední blok přednášek zahájil Luděk Dvořák z Národního muzea v přírodě příspěvkem o průzkumu požárem zničeného objektu národní kulturní památky Libušín na Pustevnách a výsledcích průzkumu barevnosti povrchových úprav exteriéru objektu. Neinvazivním průzkumem se zabýval i následující příspěvek věnovaný japonským dřevorezbám Kacuška Hokusaje (Radka Šefců, Národní galerie Praha), dále přednáška o používaných houslařských olejových lacích (Markéta Mikulíčáková, NPÚ) či o portrétních miniaturách na slonovinové podložce (Olga Trmalová, Národní muzeum). Následovaly přednášky věnované restaurování kožených tapet ze SZ Hluboká nad Vltavou (Hana Tefal Juránková, soukromá restaurátorka) a restaurování dioramatického obrazu *Boj Pražanů se Švédy na Karlově mostě roku 1648* umístěném v Zrcadlovém bludišti na Petříně (Jindřiška Drozenová, Muzeum hlavního města Prahy). Blok uzavřel příspěvek zabývající se vlastnostmi adheziv, které jsou používány pro podlepování historických textilií (Jan Krejčí, VŠCHT v Praze).

Odpolední blok zaměřený na materiály z papíru zahájil příspěvek o využití tomografie při průzkumu poškozeného pergamenového svitku z roku 1665 uloženého v kovovém pouzdře (Marie Benešová, Státní okresní archiv Jihlava). Následovala přednáška věnovaná průzkumu a restaurování rukopisu deníku prof. Roberta Konečného, který zachycuje svědectví o jeho nacistickém věznění. S průběhem takřka detektivním byli účastníci seznámeni při popisu restaurování a rekonstrukce pohyblivého ozvučeného betlému z Dětenice (Luboš Machačko, Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování Litomyšl). Zájem vzbudil také příspěvek věnující se restaurování otočného zemského glóbu z továrny J. Felkl a syn (Kamila Vítová, Muzeum hlavního města Prahy). Druhý odpolední blok přednášek byl zahájen příspěvkem, který se věnoval alternativním směsím na bázi fosilních vosků pro restaurování pečeti (Benjamin Bartl, Národní archiv ČR), pokračoval příspěvkem o identifikaci polymerů v interiéru Škody Favorit 136L (Karel Rapouch, MCK TMB), následně představil možnosti využití luminometru pro ověření přítomnosti plísní (Eva Svobodová, Národní technické muzeum) a zpřístupnil projekt zabývající se konsolidací sádry pomocí prostředků s organickými rozpouštědly (Petra Zídková, Fakulta restaurování Litomyšl). Závěrem byl představen lehce provokativní příspěvek o proteinech v historických maltách a možnosti identifikace, kvantifikace popřípadě datování pomocí nich (Štěpánka Kučková, VŠCHT v Praze).

Středeční program začal pro členy Komise konzervátorů-restaurátorů AMG ČR jejím plenárním zasedáním, na kterém byli seznámeni s činnostmi jednotlivých pracovních skupin a zároveň s plánovanými akcemi a novinkami v oboru. Následující blok přednášek se materiálově zaměřil na silikáty. První příspěvek se věnoval podmalbám na skle ve sbírkách Etnografického muzea NM, jejich fyzickému stavu a především představení *Atlasu poškození podmaleb na skle*, ve kterém je detailně popsáno jejich fyzické poškození a zároveň navrženo vhodné uložení a nakládání (Romana Kozáková, Národní muzeum). Následující přednáška se věnovala restaurování souboru podmaleb na skle v zrcadlových rámech z Krkonošského muzea ve Vrchlabí (Dana Modráčková, soukromá restaurátorka). Charakterizaci povrchových úprav kachlů z hradčanských paláců a identifikaci zdrojů poškození glazur (Alexandra Kloužková, VŠCHT v Praze) se věnoval poslední příspěvek dopoledního bloku, po kterém následovala posterová sekce, jejíž součástí byla živá diskuse u jednotlivých panelů s autory. Odpolední program patřil již tradičně zajímavým odborným exkurzím a letos ta bezesporu nejočekávanější mířila na Pustevny na prohlídku Libušína, nemohla chybět ani prohlídka areálu Valašského muzea v přírodě, konkrétně Mlýnské doliny a výstav v objektu Sušáku (*Městečko pod Radhoštěm a Jak jde kraj, tak se stroj*).

Hlavním zaměřením čtvrtletního dne byly materiály z kovů a zahájil jej příspěvek o průzkumu a konzervaci zlomku hunského kotle z Milotic nad Opavou, v rámci něhož byly provedeny orientační srovnávací prvkové analýzy s dalšími zlomky hunských kotlů, konkrétně se zlomkem ucha kotle z Rázové ze sbírky Slezského zemského muzea a zlomkem ucha kotle z Lichnova ze sbírky Městského muzea v Krnově, souvislost se ale nepotvrdila (Martin Kahoun, Muzeum v Bruntále). Pozornost vzbudil příspěvek dotýkající se ohněm zasaženého hradu Krásna Hôrka a restaurování granátometné pušky s křesadlovým zámkem poškozené požárem z tamní sbírky (Alena Selucká, MCK TMB). Následovaly příspěvek zabývající se restaurování konkrétních předmětů z kovu – restaurování fragmentu litinového zábradlí Místodržitelského letohrádku v královské oboře v Praze, které vzbudilo nesouhlasné reakce přítomných (Jan Růžička, Národní technické muzeum), restaurování litinové stojanové petrolejové lampy (Viktor Palíšek, Regionální muzeum a galerie Jičín), restaurování velocipedu J. Kohout v.č. 650 (Matouš Hons, VŠCHT v Praze), restaurování dvou olovených autentik z rakví sv. Vojtěcha (Alena Havlínová, soukromá restaurátorka), průzkum a restaurování šperků Ulriky, baronky von Levetzow (Radek Hanus, e-gems). O probíhající výzkumu umělé patinace slitin mědi informoval Jan Stoužil (VŠCHT v Praze) a Luděk Dvořák přítomně seznámil s nátěry hovězí krve na dřevěných povrchích. Konferenci uzavřel příspěvek o návrhu technologie konzervování kostry plejtváka (Ondřej Limpouch, VŠCHT v Praze).

U příležitosti konání konference již pravidelně vychází odborné recenzované periodikum Fórum pro konzervátory-restaurátory, ve kterém jsou zájemcům předkládány původní odborné statě, vycházející především z příspěvků přednesených na konferenci. Fórum obsahuje recenzované příspěvky, nerecenzované příspěvky, posterové prezentace, ale i informativní články. Konference konzervátorů-restaurátorů v Rožnově pod Radhoštěm dala opět všem přítomným odborníkům podílejícím se na procesu ochrany kulturního dědictví možnost setkání, konfrontace různých odborných přístupů vycházející z interdisciplinárního složení účastníků, příležitost ke sdílení zkušeností a získání nových poznatků.

Zuzana Plachká

Záludnosti konzervování-restaurování historických zbraní a zbroje (kovy, dřevo, kůže, kost, rohovina, perleť, textil)

Praha, 25. listopadu 2019

V pondělí 25. listopadu 2019 proběhl v hlavním sále Muzea Policie ČR seminář s názvem Záludnosti konzervování-restaurování historických zbraní a zbroje (kovy, dřevo, kůže, kost, rohovina, perleť, textil). Hlavním pořadatelem byl plk. Ing. Bohumil Plánka, CSc. z Muzea Policie ČR společně s Pracovní skupinou kovy, Komise konzervátorů-restaurátorů, AMG ČR.

Seminář zahájil organizátor setkání Bohumil Plánka příspěvkem s názvem „Památky a optimální restaurátorský zásah- věčné DILEMA“, ve kterém se zamýšlel nad pestrostí a variabilitou tématu a základního pojmosloví. Následoval příspěvek Mgr. Stanislava Hrbatého z Muzea východních Čech v Hradci Králové „Plátová zbroj mezi kurátorem a restaurátorem“, v němž se věnoval problematice péče a prezentace evropské plátové zbroje v České republice i v zahraničí. Představil různé pohledy na tuto problematiku a nastínil základní etická pravidla a úlohy jednotlivých odborných profesí, které považuje za zásadní při péči o sbírkové předměty, přičemž velký důraz klade na spolupráci kurátora a restaurátora, kteří mají zásadní vliv na zachování autenticity sbírkového předmětu. Iva Nacherová ze Středočeského muzea v Roztokách u Prahy představila Poklad z Turska (2015), bronzový poklad z mladší doby bronzové, jehož součástí bylo i několik dýk a přítomně seznámila s podrobně provedeným průzkumem a následným zásahem.

Odpolední blok zahájil soukromý restaurátor historických zbraní Jiří Matoušek, který pohovořil o svých zkušenostech z šedesátileté praxe, o některých zapomenutých historických tech-

nologiích a představil připravovanou publikaci *Restaurování historických zbraní*. Mgr. Michal Pírek, PhD. se ve svém příspěvku věnoval skladbě a historii vzniku sbírkového fondu zbraní ve Slovenském národním muzeu - Historické muzeum, především záchraně fondu palných zbraní ze sbírky rodu Pálffyů, která byla do fondu získána už za 1. ČSR. S rekonzervací tohoto sbírkového fondu zbraní v SNM, přítomně seznámil Bc. Antonín Vadovič, DiS., přičemž nezapomněl upozornit na nejzajímavější postřehy a zjištění. Bc. Václav Gerstner představil průběh restaurování japonské pušky z 19. století nazývané teppó či Tanegašima pocházející z Krkonošského muzea v Jilemnici, jehož hlavním cílem bylo přiblížit se původnímu stavu této památky a umožnit tak její vystavení v muzejní expozici.

Závěrečný blok zahájila Ing. Alena Selucká s příspěvkem o požáru na hradě Krásna Hôrka, při kterém bylo poškozeno 342 sbírkových předmětů, nejvíce devastovaná byla zbrojnice a Metodické centrum konzervace Technického muzea v Brně konzervovalo více než 77 sbírkových předmětů poškozených ohněm, mimo jiné i orientální chladné zbraně. Bc. Jakub Doležel představil konzervaci torza rakouského kordu pro vyšší úředníky z roku 1878, jež bylo nalezené při výkopových pracích v Ústí nad Labem. O restaurování pánského jezdeckého sedla, při kterém byla objevena tajná kovová schránka, pravděpodobně určená na držení zbraně během jízdy, pohovořila Hana Tefal Juránková, M.A.

Nejen odborný program semináře, ale i navazující podnětná diskuze účastníků, opět potvrdila důležitost pořádání podobných akcí.

Zuzana Plachká

ERRATA

Ve třetím čísle 58. ročníku (2019) našeho časopisu byla k příspěvku Jiřího Juchelky, věnovaném připomínce Lumíra Jisla, na straně 297 omylem zveřejněna fotografie zachycující Jaroslava Krále s Emanuelem Opravilem (vpravo), a nikoliv Lumíra Jisla s Jaroslavem Králem, jak je v popisku chybně uvedeno. Dále došlo k přehození textů u obrázků pečotních srubů v Darkovičkách, reprodukováných na straně 271. Čtenářům se tímto velmi omlouváme.